

ŠOLSKI PRIJATEL.

Izhaja vsak torek na pol pol in velja na leto 2 fl. 12 kr. po pošti, 2 fl. brez pošte.

Číslo 20. V torek 11. maja 1852. I. tečaj.

Ljudska šola.

Kaj je storiti, da učenci za nauk kaj marajo?

Za kako reč kaj marati, se pravi, na njej dopadenje imeti, in reč, za katero kaj maramo, se imenuje: zanimiva alj vabivna (interessant). Otrokom ni mogoče dokazati in razjasniti, kako dobro in imenitno je, to alj uno reč se naučiti; — tudi bi škodljivo in nevarno bilo, to storiti.

Za vse, kar otrokom učitelj pove, in scer že zavolj tega, ker jim on to pove, mora jim mar biti.

Da se pa bode to zgodilo, je treba:

1. da se učitelj tako obnaša, da bode spoštovanja vreden;
2. da za to, kar učence uči, sam tudi kaj mara;
2. da u šoli lepo in gladko govori in podučuje.

Pervo pravilo, po katerem se naj učitelj ravna, je taj:

1. *Tako se obnašaj in zadržaj, da bodeš spoštovanja in časti vreden.*

To se bodo pa zgodilo:

- a) Če učitelj že na svojem telesu nobene nakaze nema. Tajiti se ne more, da prešerni in lehkomišelní otroci vsako tudi najmanjso telesno nakazo radi zasmehujejo in ponašajo, kar šolski nauk moti in kazí. Posebno je to imenitno, da se učitelju jezik ne vstavlja in spotika.
- b) Če on ima bister um, da ve reči jasno in prav razsoditi, ter dobro pamet, da reči dolgo in verno u glavi ohrani.
- c) Če to dobro zna, kar je mu za njegov stan in poklie znati treba. Ni toliko treba, da učitelj perveneov veliko reči in te

obširno in znanstveno zna, temuč le to je neobhodno potrebno, da tiste reči in predmete, ki jih ima u šoli učiti, jasno in temeljito zna in popolnoma zapopade. Le tako bode učitelj u stanu, svojim učencem naučne predmete dobro razjasniti, in na vprašanje lahko in hitro odgovor dajati. Sram mora učitelja biti, ako je prisiljen, od kake reči alj molčati, alj tako u edno mero kvantati alj clo obstati, da tega ne ve! Kako bi otroci tacega učitelja spoštovati mogli?

d) Če se ravna po nauku in duhu Jezusa Kristusa. Učitelj toraj naj bode, brez da bi mu treba bilo svetohliniti, u resnici pobožen, vesten, poterpežljiv, krotek, priden, za svoj poklic vnet in goreč, zadovoljen in vesel. Zraven tega naj pa se tudi vselej prijazno in ozbilno, ponižno in varno obnaša.

Zlasti je pa potrebno, da učitelj zmiram u sercu in pred očmi ima, kar sledi:

a) Vari se otrokom s tim kratek čas delati, da se s njimi po debelo in nedostojno norčuješ, vari se u djanju in u govoru vsega, kar je neotesano in štorasto; šalivec in burkež ne gre za šolo.

b) Ne povišuj sam sebe pred učenci, ne pripoveduj, ako nisi prisiljen, kako se ti je godilo in kako se ti sedaj godi, kaj imenitnega in slavnega si ti že storil itd.

c) Ne prepiraj se vpričo učencov s nobenim človekom in zavoljo nobene reči: vari se vsega besedovanja in pričkanja.

d) Ne ponižuj alj ne černi pred otroci ne starišev ne koga družega, narmanj pa za to, da bi sam sebe povišal.

e) Ne prenagli se, prevdari vse, kar delaš dobro in s hladno kervjo, vari se u jezi alj naglici kaj početi, to je možko in človeka marsikaj grenkega obvarje.

f) Nikolj kej ne govori, kar bi moral poznej preklicati. Ako se pa vendar kaj tacega pripeti, le koj očitno obstuj, da si se zmeznil in svojo pomoto lepo popravi. To veliko manj škoduje, kakor to, kedar otroci sami zasledijo in spoznajo, da si se zlagal alj zmedil.

Nekaj za učiteljske shode.

(Konec.)

Te prašanja je gosp. Hermann razglasil, da jih naj učiteljski shodi pretresujejo in se od njih pomenkovajo. Dalje pa še nekaj prašanj pristavi, ki so jih učiteljski shodi tu in tam že u pretresovanje vzeli. Res prav imenitne so in gotovo vredne, da se jih gg. učitelji tudi drugod poprimejo. So pa sledeče:

1. Kako zamore ljudska šola k temu pripomagati, da bi se greh in hudoba naših časov na svetu pomanjšal?
2. Kaj storiti, da učitelj ne bode samo le učil, temuč tudi odgojeval (erziehen)?
3. Kako ima učitelj u šoli, kjer je samo edna klasa, se obnašati, da bodo vsi učenci zajedno kaj primernega opraviti imeli?
4. Ktere dolžnosti ima učitelj u šoli?
5. Kaj je treba storiti, da bojo učiteljski shodi dober in obilen sad za šolo donášali?
6. Kako zamore šolski nauk k temu pripomagati, da se učenci tudi zastran tega omikajo, kar vero in lepo zaderžanje zadene?
7. Kako se ima učitelj pripraviti, preden u šolo učiti gre?
8. Kaj je učiteljem storiti, da ljudsko šolo na višjo stopnjo spravijo?
9. Kaj je početi, da bojo učenci u šoli tiho sedeli in zvesto pazili?
10. Kako zamore učitelj doseči, da mu otroci zaupajo in ga radi imajo?
11. Kaj je storiti, da učenci ne bojo tako neporedni in napostni?
12. Kako se zamore ovarovati, da otroci ne bodo živali terpinčili?
13. Od kod bi se pisavno orodje za siromaške učence dobiti zamoglo?
14. Kako se mora učitelj obnašati, da ga bode njegova občina spoštovala?

15. Kako je treba u šoli podučevati, da otroci tega, česar so se u šoli naučili, nikar tako hitro in lahko ne pozabijo?
16. Kaj brani in nasproti stoji, da se u šoli bolje ne podučuje, in kako bi se vse to zamoglo odpraviti in zboljšati?
17. Kaj ima učitelj pri roci, da zamore u šoli vse pri pokoju in u redu obdržati?
18. Kako zamore učitelj svoje učence u slovenskem in nemškem jeziku zajedno podučevati in omikovati?
19. Kaj je u šoli treba storiti, da se otroci navadijo, snažni in čedni biti?
20. Kako zamorejo duhovni in svetovni učitelji to doseči, da jih bodo občine spoštovale in obrajtale, kakor je prav in potrebno?
21. Od kod bi se šolske knjige za borne učence dobiti dale?
22. Kterih napak se otroci posebno lahko navadijo, in kaj storiti, da se jih ovarjajo in odvadijo?
23. Kaj je početi, da bodo tudi siromašni otroci u stanu, šolo obiskovati?
24. Mežnarija večbart šolo moti. Kaj je storiti, da se tomu v okom pride?
25. Kako zamore učitelj u serca učencov pravo ljubezen do domovine zasaditi in vterditi?

Na koncu svojega sastavka govori gosp. Hermann takole:

„Prepričani ste, da so vaši shodi, dragi prijatelji! vašim šolam veliko sreče in blagoslova že donesli in ga gotovo še donesli boje. Brez tih shodov kdo bi bil priložnost imel, svoje misli in svoje skušnje zastran te alj une šolske reči svojim sodelavcom ustmeno alj pismeno razodeti; brez tih shodov kdo bi bil priložnost imel, misli in skušnje drugih zvedenih učiteljev slišati, u svojej šoli tudi poskusiti in rabiti. Brez tih shodov bi vse šole še po starem kopitu in starej navadi bile, — vse staro bi še veljalo zastran učnega načina in šolske discipline; tako je pa vse drugače. U tistih krajeh, kjer so se učiteljski shodi držali, in jih dobroserčni, prijazni, šololjubni gospodi vodili, se pa očitno vidi, da si učitelji prizadevajo, po boljem, novem načinu podučevati, in ljudsko šolo na to stopnjo povzdignuti, na kterej bi jo

vis. ministerstvo rado imelo, to je: da bode ljudska šola za življenje kaj veljala, da bode praktično za vsakdanje življenje podučevala. Učiteljski shodi so očitno dokazali, kako so potrebni, ako hočemo naše ljudske šole na višjo stopnjo spraviti. Zategadelj bode vsaki, kteremu sreča in blagostanje naših šol pri sercu leži, vis. ministerstvu serčno hvalo vedel, da je učiteljske shode vpeljalo in vpravljalo. Ne gledé na druge ukaze u šolskih zadevah že sam te ukaz zastran učiteljskih shodov očitno priča, da ima viš. ministerstvo terdno in resnično voljo, šole in šolske zadeve zboljšati. — Podpirajte taj, vsi duhovniki in učitelji, to blago in dobro voljo vis. ministerstva! obiskujte pridno učiteljske shode, bodite vnetí za to dobro in modro napravo: vaš trud bode hitro in obilno najžlahtnejšega sadja donašal! —

Kosilice slépe babice.

(Dalje.)

Tretja kosilica.

Lovor. Jaz sim tiste premišlovala, veste dédica, kar ste nam včeraj pravili; pa resen občutim, da imam dve jako razločljive stvari v sebi: telo, ki se vidi, čuti in ošlata; pa neko drugo stvar, ki se ne vidi, misli in hoče, da telo stori, kar se njej poljubi.

Děd. Bitje, ktero ti neko drugo stvar imenuješ, je duša. Zakaj pa praviš, da ona hoče, telo pa stori, kar se njej poljubi?

Lovor. Lejte, kadar hodim, postavim, niso moje noge, ki hočejo hoditi; tako tudi, ko roke stegnem, kadar govorim, je vselej una stvar, ki jo vi duša imenujete, ktera hoče, da kaj storim ali govorim.

Děd. Imaš prav, ljuba moja; mi vsi imamo dušo in telo?

Ljub. Kdo pa je nam nju dal?

Děd. Bog, ljubi moj Slavček; on je stvarnik vsih stvari.

Lovor. Zakaj pa je nam Bog dušo dal?

Děd. Za to, da bi ga spoznali in ljubili; da moremo svoje djanje in nehanje vižati, ne drugem ne samemu sebi hudega depinašati, in njegovo voljo spolnovati.

Lovor. Alj je Bog nam kaj zapovedal?

Děd. Se vě da, hčerica moja; On je nam zapovedi dal, kojih moramo deržati, to je v djanju skazati, če hočemo na tem svetu srečni, po smerti pa zveličani biti.

Ljub. Da ne pozabim, ljuba dědica, kaj pa je smert?

Děd. Jaz ti bodem to drugobart razložila. Zdaj vernemo se k unemu, kar se je prej govorilo; stavim, da se ne spomniš več kaj.

Lóvor. Jaz! oh, jaz se prav dobro spomnem; govorili smo od božjih zapovedi.

Naučite me jih, ljuba dědica. Jaz hočem vse prav rada storiti, kar je nam ljubi Bog zapovedal; da le preveč težko ni.

Děd. Dasiravno bi bilo težko spolnovati, kar je Bog zapovedal, vendar bi se tega ne imeli bati, ker On nam k temu svojo milost in pomoč daja, ako ga za to ponižno prosimo. Poslušaj, ktere so zapovedi božje: naj ljubimo Boga, svojega ljubeznjivega očeta; naj da hočemo in storimo dobro vsim ljudem, ki so naši bratci in naše sestre.

Cec. Oh dědica moja, jaz vas zagotovem, da bodem Boga vedno iz celega svojega serca in iz cele svoje duše ljubila. Pa vi ste rekli, da moram vse ljudi ljubiti. Vsi ljudi pa vendar niso ljubeznjivi; jih je tudi, da so hudobni in neporedni. Kako hočem, postavim jaz, da bi Nežici dobra bila, ko vselej, kadar vkup igramo, praska me in ščiple?

Děd. Spoznam, da njej ne moreš tako dobra biti, kakor pa Milici (Minčici), ki je tako blagega serca; moreš pa vendar pripravljen biti, vse, kar je prijetno storiti njej, ako bi se ti priložnost dala; ti moreš želeti, da bi se ona poboljšala in srečna bila; to pa stori iz ljubezni do Boga, kteri je oče njej in tebi.

Zdaj pa, otročiči moji, poslušajte me, vam hočem pripovedovati, kar sim vam za to jutro odločila.

(Dalje sledi.)

Čudni slovenski samouk.

V samotni bajtici pri Muravah v Javorski duhovni na Gorenskem prebiva ubog mladeneč, kterega je bila pred 12 letmi bolezen tako močno sključila, da mu zdaj noben ud ni prav za

rabo, le samo desna roka je zdrava. Sicer pa ne more ne vstati, ne premikati se, ne se z životam kviško vzdigniti. Ako želi katerikrat poletu hladivni vetrič okusiti ali od miliga sonca obsijan biti, ga za kake ure v košu pod prosti nebes denejo. Kolikor revniši pa je telo tega ubožčika, toliko bistrejši duh v njem prebiva. Odkar ga je bolezen tako zvila in pohabila, se je samouško naučil brati, pisati, mnogotere ročne orodke umetno delati, in zlasti tudi bukve vezati, česar v tacih gorah gotovo ni nikoli nikogar vidil delati. Kar pa zasluži nar veči pohvalo, on ima tudi delavniško in nedeljsko šolo. Njegove persi so mu miza, delavšnica in pisariše ob enim. V listu od 15. tega mesta nam takole sam piše: „Jest njim pišem, da sim — hvala Bogu! — še zmiraj . . . vesel, za to, ko sem se navadil brati in malo pisati, in tudi enmalo nemško znam govoriti. Tudi jim pišem, ljubi duhovni oče, da imam grozno veliko dela, celo mi ga pošiljajo iz mest in iz vasi; iz Kranjskega mesta ga dosti dobim. Delam pa vse sorte, bukve (vežem), briftošle (pismovnice), tablice, in kar morem na sebi delati; delam pa ležé. — In tudi šolo imam že dve leti, in pa vsako leto več jih imam; mali hodijo ob delavnikih; večji pa ob nedeljah in praznikih, da jih učim pisati in brati. — Če prav že 12 let ležim, pa vendar sem vesel, za to, ko me moji šolarji obrajtajo, in me radi ubogajo, se dobro učijo.“ — Gotovo bo imel Andrejic Podobnik, tako je hrometu ime, per Bogu plačilo, ki v toliki težavnosti svojega života nevedne uči; da bi se v njegovi revšini kako človeško oko ozerlo na tega čudnega učenika malih.

(Zg. D.)

Dobre misli.

1.

- a) Pitaka je nekdo vprašal, Kaj bi imel človek naj bolj odkladati? Od prijatla denarja v posod jemati, odgovori Pitak.
- b) Kaj naj da človek vselej stori? Vse v svoj prid obračati, kar se mu hudega in dobrega pripeti.
- a) Kaj bi naj neprijetnejše bilo? Čas. Naj skrivnejši? Prihodnost. Naj zvestejše? Zemlja. Naj nevarnejše? Morje.

2.

- a) Anakars reče: da vinska terta tri muse grozdja rodi: vese-
lja, pijanstva in terplenja.
- b) Enega dneva ga nekdo vpraša, kaj bi storil, koga odverniti,
da bi nikoli več vina ne pil? Ni boljšega sredstva, pravi on,
da se mu pijanec pred postavi, in naj ga pazljivo sprašuje.
- c) Enkrat ogleduje, kako debele so barkine dile; jojmene! za-
vpije on, tisti, ki po morju vozijo se, so le za štiri perste
od smerti.
- d) Rekel je tudi, da so sejmi kraji, kjer se ljudi namenijo eden
drugega goljfovati.

3.

- a) Kilon je navadno rekel, da so tri težke reči, skrivnosti ohra-
niti, krivico terpeti in čas v dobro obrniti.
- b) Je djal, da je naj večja modrost, jezik naberzdati, posebno
pa v gostih.
- c) Da nikoli ne sme se čez druge govoriti; sicer si v nevar-
nosti zmirom več sovražnikov za herbtom imeti, in nepri-
jetne reči poslušati.
- d) Da je boljše zgubiti, kakor pa krivično najti.
- e) Da se s tverdim kamenom zlato in srebro skuša; s zlatom
in srebrom pa človeško serce.
- f) Da se vsaka reč s mernostjo uživljati mora, iz boječnosti,
da bi nam pomanjkanje preveč hudo ne djalo.

Drobtinčica.

* Te dni je dobil gosp. Leon u Celovcu „Malo berilo za
pervence.“ Več ko edno leto smo ga pričakovali in težko po-
grešali. Hvala Bogu, da ga saj enkrat imamo; slava pa svitl.
spisovatelju, ki ga je tako izverstno osnoval in spisal, da se le-
ko s vsakim drugim berilom meri. Kar v njem stoji, je vse
zlata vredno. Vendar moramo tudi očitno povedati, kar nam ne
dopade. Pisavne pismenke so predrobne, — tiskarni pogrški
posebno u šolskej knjigi hudo motijo in slednič se nam cena 15 kr.
sr. predraga zdi.